

Lieta C-364/19

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2019. gada 7. maijs

Iesniedzējtiesa:

Tribunalul Galați (Rumānija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2019. gada 27. februāris

Prasītāji – apelācijas sūdzības iesniedzēji:

XU

YV

ZW

AU

BZ

CA

DB

EC

Atbildētājas – apelācijas sūdzības iesniedzējas:

S.C. Credit Europe Ipotecar IFN S.A.

Credit Europe Bank NV

Pamatlietas priekšmets

Apelācijas sūdzības, ko iesnieguši prasītāji – apelācijas sūdzības iesniedzēji XU, YV, ZW, AU, BZ, CA, DB un EC un atbildētājas – apelācijas sūdzības iesniedzējas *S.C. Credit Europe Ipotecar IFN S.A.* un *Credit Europe Bank NV* par *Judecătoria Galați* (Galacas pirmās instances tiesa, Rumānija) spriedumu, ar kuru

daļēji tika apmierināta prasītāju prasība par to, lai tiktu atzīts dažu ar atbildētāju *S.C. Credit Europe Ipotecar IFN S.A.* noslēgtā aizdevuma līguma noteikumu negodīgums

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt 1. panta 2. punktu un 4. panta 2. punktu Padomes Direktīvā 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos.

Prejudiciālie jautājumi

1) Vai Direktīvas 93/13/EEK 1. panta 2. punkts un 4. panta 2. punkts, kā tie interpretēti lietā C-186/16 *Andriciuc* u.c., ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, kad noteikums par valūtas maiņas risku atspoguļo valsts tiesību normu, valsts tiesai ir prioritāri jāpārbauda direktīvas 1. panta 2. punktā minētā aizlieguma nozīmīgums, vai tomēr tas, vai profesionālis ir ievērojis direktīvas 4. panta 2. punktā noteikto informēšanas pienākumu, – iepriekš neizvērtējot direktīvas 1. panta 2. punkta noteikumus?

2) Vai Direktīvas 93/13/EEK 1. panta 2. punkts un 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, kad profesionālis pirms aizdevuma līguma noslēgšanas nav izpildījis patērētāja informēšanas pienākumu, tas var izmantot direktīvas 1. panta 2. punktā noteiktās normas, lai no negodīguma izvērtējuma būtu izslēgts līguma noteikums par valūtas maiņas risku, kas atspoguļo valsts likuma noteikumus?

Atbilstošās Savienības tiesību normas un judikatūra

1. panta 2. punkts un 4. panta 2. punkts Padomes Direktīvā 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos

Eiropas Savienības Tiesas spriedumi lietās C-92/11 *RWE Vertrieb*, 25. punkts; C-34/13 *Kušionová*, 76. un 78. punkts; C-280/13 *Barclays Bank SA*; C-119/17 *Lupean* un *Lupean*; C-51/17 *OTP Bank* un *OTP Faktoring*, un C-186/16 *Andriciuc* u.c., 27.-31. punkts.

Atbilstošās valsts tiesību normas

1864. gada Civilkodeksa (*Codul civil (1864)*) 1578. pants redakcijā, kas bija spēkā aizdevuma līguma noslēgšanas dienā – 2007. gada 8. novembrī – un kurā bija paredzēts, ka “[...] No naudas aizdevuma izrietošās saistības vienmēr ir tikai līgumā noteiktā summa. Ja pirms maksājuma termiņa beigām notiek valūtu cenas pieaugums vai samazinājums, parādniekam ir jāatdod aizņemtā summa un viņam ir pienākums to atdot tikai tajā valūtā, kas valstī ir apgrozībā maksāšanas brīdī”.

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Ar 2007. gada 8. novembra aizdevuma piešķiršanas un nodrošinājuma līgumu atbildētāja *Credit Europe Bank Ipotecar IFN SA Bucurest* piešķīra prasītājiem – apelācijas sūdzības iesniedzējiem XU, YV, ZW un AU, un NL hipotekāro aizdevumu un 124 700 Šveices franku (CHF) vērtībā uz 30 gadiem, mājokļa iegādei. 2014. gada 6. aprīlī NL nomira, atstājot mantiniekus ZW (pārdzīvojuši laulātā), BZ, CA, DB un EC (bērni).
- 2 Saskaņā ar aizdevuma atmaksas grafiku ikmēneša maksājums laikposmā no 2007. gada 3. decembra līdz 2008. gada 2. maijam bija 0 CHF, laikposmā no 2008. gada 2. jūnija līdz 2011. gada 1. novembrim – bija mainīgs no 436,45 CHF līdz 498,8 CHF, un laikposmā no 2011. gada 2. novembra līdz 2037. gada 2. novembrim tika noteikts no 680,63 CHF līdz 683,5 CHF.
- 3 2009. gada 31. martā atbildētāja *Credit Europe Ipotecar IFN SA* cedēja no aizdevuma līguma izrietošo aizdevumu atbildētājai *Credit Europe Bank NV Amsterdam*.
- 4 Gan sākotnējais līgums, gan 2011. gada 3. oktobra papildakts par aizdevuma pārslēgšanu paredzēja, ka iespējamās maiņas kursa atšķirības gulsies uz aizņēmējiem.
- 5 Aizdevuma līguma vērtība, kas līguma noslēgšanas dienā bija 124 700 CHF, bija līdzvērtīga 256 221,09 Rumānijas lejām (RON). 2015. gada 16. martā, kad tika celta prasība *Judecătoria Galați* (Galacas pirmās instances tiesa), aizdevuma vērtība bija vienāda ar 522 991,8 RON, jo maiņas kurss attiecībā pret Šveices franku bija palielinājies par 204,12 %.
- 6 Ar prasības pieteikumu, kas 2015. gada 16. martā tika celts *Judecătoria Galați* (Galacas pirmās instances tiesa), kas grozīts 2015. gada 8. oktobrī, pret atbildētāju *Credit Europe Ipotecar IFN SA*, prasītāji XU, YV, ZW, AU, BZ, CA, DB un EC lūdza tiesu taisīt spriedumu, kas cita starpā apliecinātu, ka ir negodīgs un attiecīgi absolūti spēkā neesošs noteikums par to, ka valūtas maiņas risku uzņemas patērētāji, un tāpēc lūdza noteikt CHF-RON maiņas kursu atbilstoši vērtībai, kas bija spēkā līguma noslēgšanas dienā, ar pārmaksāto summu atmaksu.
- 7 Prasītāji apgalvoja, ka atbildētāja nav viņus informējusi par CHF valūtas novērtēšanas risku, kas ir paredzams notikums bankai, ņemot vērā tās pieredzi finanšu jomā, un ka minētā bezdarbība ir ieteikšanas pienākuma pārkāpums, tā ka viņi ir uzņēmušies līgumiskas saistības, pamatojoties uz izkropļotu un nereālu priekšstatu par tiesību un uzņemto saistību tvērumu. Prasītāji norādīja uz faktu, ka par aizdevumiem atbildīgais darbinieks (atbildētājas darbinieks) viņus ir pamudinājis noslēgt līgumu CHF valūtā, balstoties uz pamatojumu, ka tas ir visizdevīgākais banku tirgū un nerada riskus, jo Šveices franks ir stabilākā valūtu tirgus valūta. Turklāt prasītāji apgalvoja, ka ir lūguši par aizdevumiem atbildīgo ierēdņi aprēķināt aizdoto summu valsts valūtā (RON) un euro, bet viņš paziņojis, ka uz viņiem ir attiecināms tikai aizdevums Šveices frankos. Ņemot vērā, ka

prasītāji nestrādāja banku nozarē un viņiem nebija nepieciešamo zināšanu par valūtu tirgu, viņi uzskatīja, ka ir tikuši pārliecināti noslēgt šāda veida līgumu un ka darbinieks viņiem ir paskaidrojis, ka tā ir viņa nozare un ka viņiem ir jāuzticas šim darbiniekam un bankas iestādei.

- 8 Prasītāji lūdza arī konstatēt noteikumu, kuri attiecas uz valūtas maiņas kursu un uz procentu aprēķina procedūru, negodīgumu.
- 9 Atbildētājas *Credit Europe Ipotecar IFN SA* un *Credit Europe Bank NV* izvirzīja iebildi par to, ka prasība par negodīguma konstatēšanu ir nepieņemama, un, attiecīgi, nepieņemamas ir arī prasība atzīt par absolūti spēkā neesošu noteikumu par valūtu risku un prasība noteikt CHF-RON maiņas kursu atbilstoši vērtībai, kas bija spēkā līguma noslēgšanas dienā, jo Rumānijas tiesību aktos nav paredzēts, ka tiesu iestāde varētu papildināt līgumu ar papildu noteikumu, un netiek piemērota Direktīva 93/13/EK. Šajā sakarā tās uzskata, ka nerodas jautājums par domājamo līgumisko nelīdzsvarotību, ņemot vērā, ka noteikumu par nominālo valūtas maiņas kursu ir noteicis valsts likumdevējs (Civill kodeksa 1578. pants), un nevis kredītiestāde. Turklāt, informācija par vispārējo valūtas maiņas risku ir apstākļis, ko var saprast jebkurš vidusmēra patērētājs. Vēl tās paskaidroja, ka operatoram nav nekāda līgumiska vai juridiska pienākuma sniegt informāciju par valūtas maiņas kursa – proti, par kādas valūtas vērtības pieauguma vai samazinājuma līmeņa – riska pastāvēšanu, un ka tāpēc nevar uzskatīt, ka finanšu iestāde, kas nevarēja droši zināt CHF valūtas attīstību, būtu rīkojusies ļaunticīgi. Par iespējamo finanšu iestāžu rīcību, ko prasītāji uzskata par sodāmu, nav paredzēts sods nevienā tiesību aktā, kas bija spēkā aizdevuma piešķiršanas dienā, un pat nevienā pašlaik spēkā esošā tiesību aktā.
- 10 Ar 2018. gada 30. janvāra spriedumu *Judecătoria Galați* (Galacas pirmās instances tiesa) daļēji apmierināja prasības pieteikumu, bet noraidīja kā nepamatotu citu starpā prasību atzīt par negodīgu un attiecīgi absolūti spēkā neesošu noteikumu par to, ka valūtas maiņas risku uzņemas patērētāji.
- 11 Pirmkārt, minētā tiesa pamatojumā aplūkoja valūtas maiņas risku, kas *Norma Băncii Naționale a României* Nr. 17/2003 (Rumānijas Valsts bankas noteikumi) ir definēts kā risks zaudēt vai negūt gaidīto peļņu, kas izriet no valūtas maiņas kursa svārstībām. Tā kā līgumā bija paredzēts, ka valūtas maiņas risku uzņemas prasītāji, tiesa konstatēja, ka no prasības izriet, ka viņi ir noslēguši līgumu CHF valūtā, jo tā bija viņiem izdevīgāka, lai gan viņi varēja banku finanšu tirgū brīvi izvēlēties aizdevumu Rumānijas lejās vai citā valūtā, nevis CHF. Lai gan prasītāji apgalvoja, ka norādītais noteikums par valūtas maiņas risku ir viņiem uzspiests, nedodot viņiem iespēju mainīt tā raksturu, *Judecătoria Galați* (Galacas pirmās instances tiesa) uzskatīja, ka apstākļis, ka viņi ir noslēguši līgumu par aizdevumu uz 30 gadu laikposmu ārvalsts valūtā, ir šīs valūtas maiņas kursa svārstību riska uzņemšanās. Vēl tiesa uzskatīja, ka līguma noteikumi, ar kuriem aizņēmējam tika uzlikts pienākums atmaksāt aizdevuma daļas Šveices frankos, nerada būtisku nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, jo šie noteikumi nav paredzēti tikai par labu kredītiestādei, un ka nevar apgalvot, ka finanšu iestāde būtu rīkojusies

ļautīcīgi, jo nav datu, ka tā būtu uzspiedusi prasītājiem finanšu produktu, par kuru tika noslēgts līgums.

- 12 Otrkārt, kas attiecas uz komersanta pienākumu sniegt pilnīgu, pareizu un precīzu informāciju, kas kā priekšnoteikumu paredz arī pienākumu sagatavot līguma noteikumus vienkāršā un nepārprotamā valodā tādā veidā, lai to sapratnei nebūtu vajadzīgas speciālas zināšanas, pirmās instances tiesa uzskatīja, ka no veida, kādā sagatavoti līguma noteikumi par valūtas maiņas risku, izriet, ka atbildētājas līguma noslēgšanas brīdī ir paskaidrojušas, ka aizdevums būs jāatmaksā Šveices frankos. No aizdevēja profesionālā statusa nevar izrietēt prezumpcija par to, ka tas varēja zināja vai paredzēt CHF maiņas kursa attīstību. Turklāt tiesa citē Tiesas spriedumu, 2004. gada 4. marts, *Cofinoga* (C-264/02) par ierobežojumiem, ko uzliek labas tirgus darbības nosacījumi. Tādējādi, kredītiestādei nav pienākuma sniegt finanšu konsultācijas privātpersonām, bet gan ir pienākums tikai prezentēt savi finanšu piedāvājumu. Noslēgumā pirmās instances tiesa uzskata, ka prasītāji ir tikuši informēti par sniegto piedāvājumu, ko viņi paši ir uzskatījuši par izdevīgu.
- 13 2018. gada 7. martā un attiecīgi 2018. gada 15. martā gan prasītāji, gan atbildētājas iesniedza apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu.
- 14 Prasītāji – apelācijas sūdzības iesniedzēji prasa grozīt pirmās instances spriedumu tādējādi, lai tiktu atzīts līguma noteikumu par valūtas maiņas risku negodīgums, lai valūtas maiņas kurss tiktu noteikts pēc vērtības, kas bija spēkā līguma noslēgšanas dienā, un lai tiktu atmaksātas summas, kas veido starpību starp valūtas maiņas kursu līguma noslēgšanas brīdī un valūtas maiņas kursu katra maksājuma daļas maksāšanas brīdī.
- 15 Atbildētājas – apelācijas sūdzības iesniedzējas uztur pirmās instances aizstāvības argumentus un apgalvo, ka valūtas maiņas risku noklusēti uzņemas patērētājs, vēl jo vairāk tāpēc, ka profesionālis to nevarēja paredzēt, jo šo kursu ietekmē ārpus viņa kontroles jomas esoši elementi. Turklāt informācija ir tikusi sniegta pareizi, un būtiska nelīdzsvarotība nepastāv. Tika no jauna norādīts uz nominālā valūtas maiņas kursa principu un apstākļi, ka šāds līguma noteikums ir izslēgts no tiesas veiktā negodīguma izvērtējuma.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 16 Prejudiciālā nolēmuma tiesvedību pēc savas ierosmes uzsāka *Tribunalul Galați* (Galacas apgabaltiesa, Rumānija).
- 17 Iesniedzējtiesa citē 25. punktu Tiesas spriedumā *RWE Vertrieb* (C-92/11), 76. un 78. punktu Tiesas spriedumā *Kušionová* (C-34/13) un 27.-31. punktu Tiesas spriedumā *Andriciuc* u.c. (C-186/16), kuros ir noteikts, ka Direktīvas 93/13 1. panta 2. punktā ir noteikts izņēmums no tās piemērošanas jomas, kurš attiecas uz līgumu noteikumiem, kas atspoguļo imperatīvas tiesību normas.

- 18 Kas attiecas uz pirmo prejudiciālo jautājumu, *Tribunalul Galați* (Galacas apgabaltiesa) lūdz, lai tiktu noteikts, vai pirmās instances tiesai ir prioritāri jāskata tas, vai profesionālis ir izpildījis patērētāja iepriekšējas informēšanas pienākumu, vai tomēr tas, vai aizdevuma līgumā ir noteikums, kura negodīgums nav vērtēts.
- 19 Šajā sakarā iesniedzējtiesa norāda, ka pēc Tiesas sprieduma lietā C-186/16 *Andriciuc* u.c. lielākajā daļā valsts judikatūras ir apgalvots, ka brīdī, kad tiek norādīts uz dažu līguma noteikumu par valūtas maiņas risku negodīgumu, tiesai ir prioritāri jāskata, vai apstrīdētie līguma noteikumi atspoguļo tikai kādu valsts tiesību normu (Civilkodeksā noteiktais nominālā valūtas maiņas kursa princips), un vai ir nozīmīgi tas, ka līguma noteikums ir izslēgts no negodīguma novērtējuma, ievērojot Direktīvas 93/13/EEK 1. panta 2. punktu. Praksē tiesu iestādes ir devušas priekšroku nevis profesionāla rīcības pirms līguma slēgšanas vērtēšanai no tā viedokļa, vai tas ir izpildījis savu pienākumu vispirms informēt patērētāju – darbība, kas veicama pirms aizdevuma līguma noslēgšanas, bet gan minētās izslēgšanas nozīmīgumam.
- 20 Kas attiecas uz otro prejudiciālo jautājumu, *Tribunalul Galați* (Galacas apgabaltiesa) lūdz Tiesas interpretāciju gadījumam, kad tiesa prioritāri vērtē to, vai profesionālis ir izpildījis pienākumu vispirms sniegt informāciju, un konstatē, ka tas nav to izpildījis atbilstoši likuma prasībām un nav paziņojis patērētājam skaidrā un vienkārši saprotamā valodā līguma noteikumu saturu, lai patērētāja rīcībā pirms līguma noslēgšanas būtu pietiekami daudz informācijas, kas viņam ļautu pieņemt labi informētu un piesardzīgu lēmumu. Tādā gadījumā rodas jautājums par to, vai profesionālis, kurš no līgumiskā viedokļa nav rīkojies labticīgi, var izmantot Direktīvas 93/13/EEK 1. panta 2. punkta noteikumus, tādējādi, ka tiesa no negodīguma izvērtējuma izslēdz līguma noteikumu par valūtas maiņas risku, kas atspoguļo valsts tiesību normu.